

Г' 2005

848к

Қайрат
Жұмағалиев

**ЖҮРЕГІМНІҢ
БӨЛШЕГІ...**

1' 2005/848

Қайрат Жұмағалиев

ЖҮРЕГІМНІҢ БӨЛШЕТІ...

Өлеңдер

Алалар
ДЕБИЕТІ

Алматы • 2004

ББК 84 Қаз 7-5
Ж 81

*Қазақстан Республикасының
Ақпарат министрлігінің бағдарламасы
бойынша шығарылды*

Жұмағалиев Қ.

Ж 81 Жүрегімнің бөлшегі...: Балаларға арналған өлеңдер. — Алматы: "Балалар әдебиеті". — 2004. 80 бет.

ISBN 9965-650-30-6

Белгілі қазақ ақыны Қайрат Жұмағалиевтің жаңа кітабына балаларға арналған өлеңдері топтастырылған. "Бесік жырлары" циклы қазақ балалар поэзиясында орыны бөлек ерекше сипатты туынды. Онда балажан халқымыздың, ата-ананың өз перзентіне деген шексіз махаббаты көркем бейнеленген.

Ж 4803250202-000
480(05)-04

ББК 84 Қаз 7-5

ISBN 9965-650-30-6

© Жұмағалиев Қ., 2004
© "Балалар әдебиеті"
баспасы, 2004

МАРАЛДЫҢ БЕСІК ЖЫРЫ

Әлди, бөпем,
Маралым!
Ән-күй бөпем,
Маралым!
Тұла бойы тұңғышым,
Жүрегімнен жаралдың!

Айналайын,
Маралым!
Толғанайын,
Маралым!
Жырлай-жырлай өзіңді
Әнші болып барамын!

Айым, күнім –
Маралым!
Шұғыла боп тарадың!
Өмір деген мұхитта
Сенсің –
Жәннәт аралым!

Ақ Маралым!
Төлбасым!
Анаң жырын толғасын!
Жақсыларға –
Серік бол!
Бақыт болғай –
Жолдасың!

Көңіліңе түй, балам:
Байлығым сен жинаған.
Ана деген ұлы есім,
Сенсің –
Маған сыйлаған!

Сенсің –
Менің ақ таңым!
Сенсің –
Менің мақтаным!
Сенің арқаң –
Ана боп,
Бақыт дәмін татқаным.

Өзің барда –
Жоқ қайғым!
Қызуы мол шоқтаймын!
Көп айналып-толғансам,
Әжеңе де
Жақпаймын!

Әжең бұған көнбейді,
Оң қабағын бермейді.
"Емешең тым үзіліп,
Өліп-өшпе, сен", – дейді.

Барған кезде әр үйге
Тым сұқтанып
Сәбиге
Қарамаңдар, дейді әжең.
Дұрыс айтады, әрине.

Саған иіп басымды,
Ақ бесікке асылдым.
Өзің келіп,
Ақ төрем,
Ұйқым шайдай ашылды!

Беткейдегі гүлмісің?
Күлім қаққан күнбісің?
Ұйықта, бөпем!
Маралым!
Тұла бойы тұңғышым!

ЖАНАРДЫҢ БЕСІК ЖЫРЫ

Әлди, бөпем!
Жанарым!
Жарқыраған панарым!
Жауқазыным!
Жалбызым!
Сүйіп мейірім қанарым!

Су ішінде –
Сүйрігім!
Жылқы ішінде –
Жүйрігім!
Сен дегенде
Кеудемде
Күмбірлейді күй бүгін!

Алатаудан әрі асып,
Төбем көкпен таласып
Жүрмін –
Марал екеуің
Жүп болдыңдар жарасып.

Нәзіктен де нәзігім,
Қандай тәтті жаз үнің!
Сенсің –
Менің кенішім,
Таусылмайтын азығым.

Үнің –
Баба күйіндей,
Кім тұра алар сүйінбей?!
Әлжуазым!
Саусағың –
Сіріңкенің шиіндей!

Шайдай аспан төсінен
Шұғыла боп есілем –
Тоңа ма деп өзіңді
Құстың көлеңкесінен!

Сенсің –
Өбек қағарым,
Бір жапырақ Жанарым!
Сен ұйқтасаң пысылдап,
Қандай рахаттанамын!

Тұрса да шын толғанып,
Шабыттанып,
Қомданып,
Тым шынжау деп,
Көкең де
Көтермейді қолға алып.

Лүпіл қағып жүрегі
Көкең үнсіз жүр еді:
Жанартайым,
Сен келдің –
Аңғасағаны ұл еді.

Тау суындай тасынып,
Ұл көрсем деп асығып
Жүрген Көкең
Қалғаны
Көңілі сәл басылып.

Әжең жайнап гүлдеді,
Мұнаюды білмеді:
"Қарақтарым!
Қыз емес,
Қызыл алтын – бұл!" деді.

Даналығын сезем мен,
Артық жан жоқ әжеңнен:
"Ырыс алды – қыз деген, –
Деді ол, – халқым ежелден!"

Күндей көркем келбеттім!
Тез есейіп,
Бойжеткін!
Ақ бесікте аялап,
Екі жылдай тербеттім!

Сені көрген –
Балқымай,
Қалмас көңілі шалқымай.
Сенен сәуле алғандай
Он бесінде
Алтын Ай!

...Су ішінде –
Сүйрігім!
Жылқы ішінде –
Жүйрігім!
Сен дегенде
Кеудемде
Күмбірлейді күй бүгін!

АЙБАСТЫҢ БЕСІК ЖЫРЫ

Ақ бөпем деп,
Ән салам!
Ақ көкем деп,
Жар салам!
Ақ марқасы осы үйдің
Көптен күткен!
Аңсаған!

Әрқашанда –
Болшы аман!
Пида шыбын жан саған!
Ақ бесікке сүйеніп,
Атар таңды қарсы алам!

Мәре-сәре болдық біз!
Толықсыдық!
Толдық біз!
Асқар таудың басына
Сен келген соң –
Қондық біз!

Маңдайдағы көзімсің!
Түпқазығым –
Өзіңсің!
Сен ұйықтамай
Біздің үй
Қалай ғана көз ілсін?!

Сенсің –
Үйдің базары!
Саған ауған назары!
Сен келгелі
Даламның
Ашылғандай ажары.

Түн тұмшалап жер бетін
Жуасыпты жел де тым...
Халық ұлы болғайсың,
Перзенті жоқ ел –
Жетім!

Аса бергей –
Сәулетің!
Таса бергей –
Дәулетің!
Ғасырларға ұласып
Өсе бергей –
Әулетің!

Тындырғайсың көп істі,
Бермегейсің намысты.
Жарасады
Кезсең де
Ел бағы үшін
Ғарышты!

Сенсің –
Менің Көктемім!
Келешекке өткелім!
Аман болсаң әрқашан
Еш арманым жоқ менің!

Әлди, бөпем!
Әшпағым!
Аузымдағы тақпағым!
Отым сөнген кезінде
Тұтататын
Шақпағым!

САМАЛДЫҢ БЕСІК ЖЫРЫ

Самалжанға әрдайым
Сөз сарасын толғайын!
Бөлмесең де ұйқымды
Бесік жырын арнайын!

Әлдилейін толғана,
Ақ Самалды қолға ала,
Жылаудың не екенін
Білмейтұғын – Сен ғана!

Шықпаса да көп үнің,
Алаңдайды көңілім.
Уызына жарыған
Томпанайым!
Момыным!

Ұйқыдан да қалмадым.
Шаршамадым,
Талмадым.
Сен келгелі –
Қолымды
Жылы суға малғаным!

Мәз-мейрам боп қалдық біз,
Әбден рахаттандық біз:
Ақ сарайдай бұл үйді
Сен келген соң
Алдық біз.

Ақ сарайдың төрінде
Аунап-қунап, керіл де,
Жырлағанда, бөпешім,
Сен ұйықтауға ерінбе!

Жұлдыз жайлап жер-көкті,
Көңілімді өрлетті!
Таң самалы еркелеп
Тал бесікті тербетті.

Арқасында ботамның
Мен де – Шағын Отанмын.
Көзіндегі ұшқыннан
Маздап жандым,
От алдым!

Әлди, бөпем!
Сұңқарым!
Талпынған тай-тұлпарым!
Бесік жырын жырладым
Ұйықтасаң да,
Іңкәрім!

Томпанайым!
Момыным!
Қошақаннан қоңырым!
Тәтті ұйқыңа тамсанып
Жайланады көңілім.

Сені жырлап толғанам,
Қуат бердің сен маған!
Бесігіңді тербетсем –
Тербеледі
Кең Далаң!

БЕКЗАТТЫҢ БЕСІК ЖЫРЫ

Әлди, бөпем!
Тентегім!
Өсе бергей өркенің!
Бесік жырын басқаша
Жырлармын-ау, мен, тегі...

Әлди, бөпем!
Қымбаттым!
Сені жырлап,
Түн қаттым!
Шаттанамыз –
Сен күлсең,
Ал, ашуың –
Тым қатты!

Тыным таппай жұлқынып,
Қол созасың ұмтылып.
Ақ шабақтай шоршисың,
Асау тайдай бұлқынып!

Жүрсек те біз ұнатпай,
Тасқындап тау бұлақтай,
Бойдағы күш-жігерің
Жатыр ма екен шыдатпай?!

Алмайсың сен бір тыным,
Жыпылықтап кірпігің.
Қалай біліп алғансың
Еркеліктің түр-түрін?!

Тасқын судай тасасың,
Кемеріңнен асасың,
Өз дегенің болмаса,
Сен айғайға басасың!

Айналайын, күнім деп,
Мен жырлаймын күлімдеп.
Бірақ, Бекзат, бөпешім,
Ұйықтамайтын түнің көп.

Еркетотай!
Қайсарым!
Жадыраса –
Жайсаңым!
Тәтті ұйқыға кетесің
Нұр құшағын жайса күн.

Осы үйдің
Сен – биісің,
Көңілімнің күйісің.
Тік тұрғызып аласың
Әміріңмен
Үй ішін!

Тыныштықты жек көрдің,
Таңды көзбен өткердің.
Күндіз ұйықтап алаңсыз,
Түнде –
Ұйқымды төрт бөлдің.

Әлде ұйқы жеңбей ме,
Тыныстағың келмей ме?!
Сенің ұйықтатамын деп,
Ұйықтап қалам мен кейде.

Байыз тауып, жарқыным,
Тентек болса,
Ал, тыным!
Мені бүйтіп ұятқа
Қалдырма, сен,
Алтыным!

Қандай перзент келді деп,
Тебіренеміз елжіреп:
Әлде, дарын болар ма,
Батыр ма деп ержүрек?!

Балақаным!
Балпаңым!
Басымдағы қалпағым!
Қиын күнде қорғайтын
Сенсің –
Семсер,
Қалқаным!

Сенсің –
Қара орманым!
Сенсің –
Қамал, қорғаным!
Сенсің –
Таудай үмітім,
Орындалған арманым!

АЙШАНЫҢ БЕСІК ЖЫРЫ

Әлди-әлди, ай күнім!
Төрт құбыласы сай, күнім!
Сен келгелі,
Айшатай,
Көңілім хош,
Жайлымын!

Күнім!
Саған не дейін?!
Медетім деп сенейін.
Шексіз менің мейірім,
Тасып-ақ тұр мерейім!

Оянасың сен ерте,
Бола берме көп ерке.
Кірпігіңнен түседі
Күндік жерге –
Көлеңке!

Дос кетпесін қасыңнан,
Зейінді бол жасыңнан.
Мен айналып кетейін
Қиғаш қара қасыңнан!

Апалаған кезіңнен
Анаға тән сезіммен,
Келер күнді көрдім мен
Сенің қара көзіңнен.

Әлди-әлди, құлыным!
Лайланбас тұнығым!
Кеудемдегі –
Шыбыным!
Омыртқада –
Жұлыным!

Көкте –
Жұлдыз шоғырым!
Көкмайсалы өңірім!
Бір жолыңа –
Садаға
Менің күллі өмірім!

Елден ерек зерделім!
Тілегімді бергенім!
Жапырағымды жайқалтып,
Самал желдей тербедің!

Сен деп Анаң тосылар,
Талбесікке асылар.
Қандырып ал ұйқыңды,
Кейін шайдай ашылар!

Күн сипатты арайлым,
Дидарыңа қараймын.
Сен биікке шығарда
Баспалдаққа жараймын.

ЖАДЫРАНЫҢ БЕСІК ЖЫРЫ

Әлди, бөпем!
Жайнағым!
Сүт бетінде –
Қаймағым!
Дидарыңнан көз алман
Ай жүзінде айның!

Әлди-әлди, аппағым!
Адастырмас соқпағым!
Сені тербеп,
Жұбатып,
Жырмен алдарқатқаным!

Құп-құйттай бозторғайым!
Өзіңе жыр арнайын!
Қанаттыға қақтырмай,
Жадырамды қорғайын!

Уілдейсің талпынып,
Тыпыршисың,
Шарқ ұрып!

Қайта отыра қаласын
Тәй-тәй басып,
Сәл тұрып.

Уілдейсің сен тұрып,
Елжіреймін мен тынып.
Жүргенің сол
Үй ішін
Ақ шуаққа толтырып.

Сүйіп мейірім қанғандай,
Бақ жұлдызым жанғандай.
Уіліңе
Бар Әлем
Құлақ тоса қалғандай.

Сендей тәтті күлетін,
Көңіл бұлтын түретін
Сірә, бала бар ма екен
Сендей
Ұйықтай білетін?!

Сендей тәтті баланың
Әбден бабын табамын.
Алақанда әлпештеп,
Күнде бағып-қағамын!

Әддiлеймін толғана,
Үйреттім-ау, қолға да...
Көкең келсе –
Мені тез
Ұмытасың сонда да.

Жүрегімнің бөлшегі,
Өмірімнің өлшемі,

Сүткенжем деп,
Әрдайым
Мақтан етем мен сені.

Көктем емес –
Жаздаймын!
Шамшырақтай маздаймын!
Сені құшып,
Елпілдеп,
Ұшып кете жаздаймын!

Сендер
Мені дилы етіп,
Ел-жұртыма
Сыйлы етіп,
Маған –
Ана болуды
Шығардыңдар үйретіп!

Сендер –
Нұрлы таңдарым!
Ұстаздарым!
Саңлағым!
Мейірбан ғып жіберген
Құйттай данышпандарым!

Мейірімді қандырып,
Әр күнімді
Ән қылып,
Есейттіңдер,
Өздерің –
Жасарттыңдар
Мәңгілік!

ЖАСЫЛ ТЕРЕК

Көкті
Сұр бұлт кезеді,
Қар жауарын сезеді.
Қарашаның аяғы
Таяп қалған кез еді.

Аңсап
Самал өпкенін,
"Тез өтті-ау, – деп, –
Көктемім!"
Келе жаттым
Аралап
Алатаудың бөктерін.

Мүлгіп тұрған атырап,
Қалды осы сәт қатты ұнап:
Жаңбыр құсап
Жауып тұр
Сап-сары ала жапырақ!

Жомарт күзді –
Құп білем!
Қайран қалдым, тіпті, мен:
Гүл солғанмен,
Жанып тұр
Жапырақтар –
Күп-күрең!

Жүрдім –
Біраз сонырқап,
Жүрдім –
Біраз таңырқап...
Сида ағаштар
Тұрғандай
Сәл мұңайып,
Жабырқап...

Күз көркіне
Қандым да,
Тізе бүктім
Шалғынға...
Бір қарасам,
О ғажап!
Көк терек тұр...
Алдымда!

Таң қап
Жасыл түріне,
Мен
Жығыла-сүріне,
Жетіп бардым:
Солмапты
Жапырақтың
Бірі де!

Жасыл желек
Саудырап
Түспегені –
Тұрды ұнап.
Мұның сырын,
Себебін
Ұға алмадым мен бірақ.

Қуаң тартқан атырап...
Көрлі қыс та –
Жақын-ақ!
Терек сырын ұқпақ боп,
Жүрдім күнде бақылап!

Байқағаным:
Тынбастан
Құстар
Мұнда сырласқан,
Басқа ағашқа
Аялдап,
Сірә, мойын бұрмастан!

Құдды, құстың базары!
Ауар бірден назарың!
Құс үнімен
Теректің
Ашылғандай ажары!

Көктерегім!
Нұрлы екен!
Тұнып тұрған
Сыр ма екен?!
Әлде
Құстар әнінен
Қуат алып тұр ма екен?!

Көктерегім!
Бұл маңда
Сән-салтанат құрған да!
Жасыл қалпы қап кеткен
Әнге балқып тұрғанда!

АҚТИІН

Асыр салған –
Ақтиін,
Сауысқаннан
Сақ тиін,
Қысқа
Азық жинап жүр
Тұрған бойы –
Бап тиін!

Ағаш басын
Мекендеп
Жүргеннен соң
Секендеп,
Кейде
Ойлап қаласың
Оны да...
Құс екен деп.

Түгі жайнап,
Түрленген,
Мұндай кербез
Кім көрген?!
Ол –
Аңдардың өкілі,
Құс ішінде
Жүргенмен!

Артық емес –
Сүйінсек,
Жем ұсынып,
Иілсек, –
Өзі сондай сүйкімді!
Адамдарға –
Үйірсек!